

MAURICE NÉDONCELLE: INTERSUBJEKTÍVNA KAUZALITA

1. Vzťah k druhému môžeme skúmať v dvoch rozdielnych, aj keď vzájomne súvisiacich kontextoch. Prvým je kontext súcna a druhým kontext bytia. V prvom kontexte je vzťah konsubstanciálny so súcami: prvou danosťou je "my". Vychádzame tu zo spoločenstva alebo reciprocity vedomí, ktorú považujeme za dokonalú. Záhadou zostáva, prečo a ako sa môžu vedomia oddeliť.

V kontexte bytia naopak vychádzame zo svetskej situácie oddelených vedomí. Mostíkom položeným medzi ne, sieťou, ktorá ich zachytáva a organizuje v tom istom vesmíre, je samo bytie a vedomia navzájom komunikujú práve jeho prostredníctvom. Ich spoločenstvo sa ocitá za hranicami problematiky komunikácie, je základným výdobytkom.

V jednej aj druhej perspektíve vzťah nastoľuje problém kauzality, ktorá je v konečnom dôsledku dynamická a tranzitívna. Jednou z najznepokojujúcejších skúseností filozofickej reflexie je to, že sa nám nikdy nepodari preniknúť do tajomstva intersubjektívnej kauzality. Základný fakt je však nepochybný: konštatujeme, že sme stvorení a môžeme pôsobiť jedni na druhých. Zostáva ale skryté, **prečo a ako**. Môžem sa pokúsiť opísať prebudenie nejakého existujúceho vedomia a jeho výmenu s inými vedomiami, ale podstata mi vždy uniká - tak, ako kauzalita "ja" a mňa samého uniká mojej analýze. Uchopil som len klamnú predstavu nejakého neuchopiteľného pohybu. Účinná tranzitívnosť vzťahu sa takto môže zdať niekedy očividná a nevysvetliteľná.

Lahostajnosť, akú mnohí filozofi prejavili voči tomuto druhu antimónie, má v sebe niečo prekvapujúce a pohoršujúce. Hojne kritizovali a rozebierali mechanickú kauzalitu, niekedy svoju pozornosť upriamili na biologickú kauzalitu a uznali jej špecifickosť. Ale takmer nikdy sa nepustia do metafyzickej reflexie vzájomnej genézy vedomí alebo, skromnejšie povedané, samotného unilaterálneho pôsobenia jedného vedomia na druhé.

2. Jedno je isté. Analytické myslenie sa tu "odlepuje" od reality. Zazrie ju len úchytom, letmo. Uteká pred ňou, deformuje ju a ochudobňuje. Bergson možno príliš oddelil inteligenciu od života, ale v zásade má pravdu. Treba iba potvrdiť, že analytické myslenie sa nemôže zbaviť toho, čo zanecháva, pretože v samotnom akte opustenia sa predpokladá prítomnosť opusteného. Keď sa vzdiaľujeme od nejakého predmetu, často sa stáva, že ho potom môžeme sledovať z viacerých perspektív a rekonštruovať ho pomocou dôvtipných prirovnaní a korekcií. Exteriorita poznania vo svojej podstate nie je nikdy úplná. Nie je úplná ani v prípade percepcie materiálnych predmetov, ani v prípade vnímania toho druhého, aj keby sme mali vytvorené špeciálne podmienky. Iste, osobu môžeme analýzou deformovať hlbšie ako vec a navyše, popri osobe môžeme prejsť a abstrahovať od toho, čo cíti a myslí. V tomto smere je nepochopenie druhého ľahšie ako nepoznanie materiálnych predmetov, s ktorými sa stretávame.

Na jednej strane nepochybujeme, že nejaká osoba je vedľa nás, aj keď sa o ňu zvlášť nezaujímate. Na strane druhej súhlasíme s existenciou vnútornej psychiky osôb, kým vnútro materiálnych predmetov je pre nás len akousi skrytou hrou molekúl. K osobe môžeme dokonca pristúpiť pomocou analýzy, ktorá slúži intuitívnej sympatii a poskytuje jej prostriedky na preukázanie pravdy očistením.

3. Dotýkame sa tu pozitívneho významu čiastočne nedostupnej črty, ktorú v analýze predstavuje tranzitívny pohyb vedomí. Je to spôsobené tým, že typ poznania je zakaždým jedinečný a neporovnateľný. Chceli by sme ho preliať do materiálnej exteriority, ale ide tu o prísne personálny a interpersonálny, neopakovateľný akt. Možnosť jedinečného sa neuskutočňuje adekvátnou intelektuálnou analýzou, ale jej dôsledkom nie je ani solipsizmus, ktorý nie je mysliteľný ani v analytickej filozofii.

Vzťah k druhému je jedinečnou skutočnosťou, ale je aj komunikáciou s druhým, smerujúcou k druhému. Sv. Augustín povedal: "Vidíš síce tvár druhého (bližného), ale cítiš svoje, nie jeho vedomie." V skutočnosti vo vnímaní tváre druhého už začíname pociťovať prítomnosť jeho vedomia. Tento počiatočný pocit môže byť umocnený a prehĺbený láskou umožňujúcou vidieť v druhom to, čo nám ľahostajný pohľad neodkrýva. Medzi dvoma vedeniami, ktoré Bergson nazýva inteligenciou a intuíciou, existujú podľa neho ešte prechodné pojmy. Svedčí o tom aj úloha, akú pripisuje dynamickej schéme a metaforickej hre. Tým skôr bude symbolická transmutácia prostriedkom na vyjadrenie lásky k druhému. Tento vzťah má svoje vrcholy a svoje ochabnutia, ale začína sa už altruizmom poznania, ktorý sa prejavuje v uznaní toho druhého a jeho výnimočnosti.

Šírka zámeru nezmenšuje personálnu výnimočnosť, naopak, je zavŕšená univerzálnosťou svojho teoretického aj praktického horizontu. Povolanie k univerzálnosti vo vzťahu medzi dvoma osobami sa vyjadruje prostredníctvom symbolického jazyka, ktorý vo všeobecných konceptoch asociuje jemné predstavy a celkovo im dáva nenahraditeľný význam.

4. Odstráni sa takto náš počiatočný problém? Určite nie. Nestačí použiť jedinečnosť skúsenosti, aby sme rozptýlili jej tajomstvo. Konštatovaný vzťah k druhému sa nedá vysvetliť a už toľko nie pochopiť. Naša skúsenosť je sama pre seba nejasná, nezrozumiteľná. Môžeme niečo zo seba odovzdať, ale nemôžeme o našom konaní adekvátne uvažovať. Leibniz a Malebranche boli v tomto smere výstižnejší ako Hume: nepopierali kauzalitu (ako by to aj bolo možné v personálnej usporiadanosti?), ale jej prameň preniesli do božského centra. Nemôžeme vzťahnúť ruku na nás samých ani na druhého, pretože sa nemôžeme zmocniť Stvoriteľa a postaviť sa na Jeho miesto. Môžeme iba prijať jeho Slovo. Prijat' ho znamená akceptovať, že budeme ako stvorenie na druhom mieste. Znamená to zvrátiť manipulujúci pohyb inteligencie a súhlasiť s hodnotami, ktoré zjavujú a zároveň zahŕňujú podstatu našej reality. V dôsledku toho jestvuje tajomstvo bytia a súcna. V každej svojej podobe, nech je už akákoľvek, vzťah k druhému obsahuje svoju neprebádanú oblasť. V medziľudskom stretnutí sa odráža ešte záhadnejší a tajomnejší vzťah k Druhému, nášmu božskému prameňu. Nemôžeme úplne pochopiť pôsobenie druhého na nás ani náš vplyv na druhého, pretože

nemôžeme úplne odkryť význam puta, ktoré nás viaže k nášmu Stvoriteľovi, aj keď sa Boh našej osobe dáva skrze povolanie k súcnu a vytvára si k nám vzťah cez výnimčnosť bytia.

Všetko toto sa odohráva v Dasein (Tu-bytie), a to tak, aby sme si uvedomili našu ničotnosť, keď sa odpútavame od Boha, ktorý predchádza a podporuje našu identitu, ako aj náš vzťah k druhému. Bezvýznamnosť človeka v astronomickom priestore a v histórii života, jeho poníženia pred mocou, vládou individuálneho alebo kolektívneho nevedomia - to všetko je nepochybne vyvážené možným bohatstvom a jasom jeho pohľadu. Ale intelektuálna tragédia a ďalšie dôkazy smrteľnej existencie nemajú iné východisko, len zúfalstvo alebo transcendenciu. A preto reflexia subjektivity a intersubjektivity nevyhnutne vyúsťuje do voľby náboženského usporiadania.

5. Zostáva ešte možnosť pokračovať čo najďalej v opise intersubjektívnej kauzality. Zdá sa, že stojíme pred radom takýchto faktov:

1. aktívna intencia "ja";
2. výrazné správanie tejto intencie;
3. vnímanie tohto správania druhým;
4. modifikácia ducha druhého a jeho správania v reakcii na akciu "ja";
5. "ja" vnímajúce túto reakciu.

Táto schéma nie je nepresná, pokiaľ ide o odkrývanie spolupôsobenia v účinku. V každom prípade ju však musíme používať nanajvýš opatrne. Stavia nás totiž do pozície, kedy by sme mali všetko analogicky pripísať nejakej doktríne o percepcii druhého a potom úplne oddeliť telo a psychiku, vyhradiac telu hlavné kauzálne pôsobenie. Ak sa vyhneme týmto úskaliam, môžeme poukázať na rozmanitosť prípadov, ktoré schéma ukrýva. Aktívna intencia takto nebude výslovne sprevádzaná vôľou pôsobiť na druhého. Výrazné správanie môže byť viac alebo menej spontánne, vôľové atď...

Pravdu povediac, pri objasňovaní zložitosti javov, presne označených fenomenológom, musí intervenovať rozlišovanie súcna a bytia. Pri subjektívnej kauzalite teda uvažujeme o dvoch formách: súcne a o bytí.

6. Pri priamom pôsobení je kauzalita súcna viazaná na intuíciu: "ja" sa zmocňuje inakosti partnera v jeho originálnosti a jedinečnosti, obnovuje "my", ktoré medzi nimi jestvuje skrze aktívne vyžarovanie. Telo druhého je teda priehľadné vzhľadom na ducha, ktorý ho oživuje. Ale je evidentné, že túto intuíciu nemáme a k takémuto konaniu prichádzame len počinavým spôsobom. A ak sa aj rozvíja, tak len v jednotlivých intervaloch, vo výnimočných momentoch, najčastejšie po nejakej námahe alebo tápaní. Vrcholy stretnutí budú v čase, ktorý po nich príde, prechádzať určitým potvrdením alebo vyvrátením, ktoré prispeje k eliminácii pseudointuícií a demystifikácií pseudoúčinkov.

7. Ale najčastejšie sa prostredníctvom bytia bude pohybovať v kauzálnom okruhu súcna. Ani teóriu, ktorá v poznaní druhého vidí analogicky výsledok rozumového uvažovania, nebudeme vyvracať. Skôr ju len treba správne situovať. Rovnako tak nevyučujeme, ale limitujeme doktrínu, podľa ktorej by sme mali na druhého reagovať len

prostredníctvom tela, pretože telo nie je identické s duchom. Čiastočne sa od neho odpútava a je pre neho nezrozumiteľné.

Je evidentné, že v každodennom živote toho druhého skôr tušíme, akoby sme sa mali do neho prenášať (vžívať). Najväčšia časť našich vzťahov je poznačená separáciou vedomí, ktorá však nebude nikdy úplná a usádza sa na dne počiatkovej alebo reziduálnej jednoty. Telo druhého sa pre nás stáva balíkom vonkajších a do istej miery neurčitých dojmov, zdaní. Tieto zdania si privlastňujeme a interpretujeme ich tak, akoby pochádzali od nás, prispôbujeme ich k tomu, čo už vieme o našej výrazovosti, keď ju zhmotňujeme pri pohľade do zrkadla, pri počúvaní ozveny nášho hlasu, pri dotýkaní sa vlastného tela.

Tieto danosti zvnútorňujeme, naplňame ich našou synestéziou a všetko premietame na fyzický záves toho druhého, nepoznaného a rekonštruujeme ho na náš obraz a podobu.

Naše konanie smerujúce k druhému nebude teda spojené s plnou intuíciou, ale s percepciou, ktorá zmenší jeho dosah. Vonkajší vzhľad nám poslúži ako pomôcka pri reagovaní na druhého a on bude sám seba považovať za vec. Ak nie, ak bude v našom prevedení unikať kontaminácii mechanickou kauzalitou, hľadajúc magnetizáciu skutočne interpersonálnej kauzality, budeme sa snažiť tápajúcou indukciou zviazať reťazou nášho poznania a analogických činov intuitívny kontakt a službu milujúceho prvopohybu vedomí. Podriadenosť bytia súcnu a ich vzájomná integrácia budú hrať užitočnú úlohu v osude osôb.

8. Musíme podčiarknuť dôležité axiómy, ktoré riadia intersubjektívnu kauzalitu v jej najhlbšej podstate, a vyzdvihnúť jej metafyzickú originalitu.

1. V takejto kauzalite je prítomné synchronické zameranie v diachrónii: vedomie-matka a vedomie-dcéra smerujú ku konečnému vzájomnému zrozeniu.¹

2. Účinok nestráca kontakt s príčinou, preto by sme mali nazývať kauzalitu osôb vyžarovaním alebo pôsobením. Aj keď sú ľudské vzťahy prerušované a panuje medzi nimi krutá hra fyzického a morálneho odstupu, predsa jedna črta, pečať zostáva. Je úplne iná ako zrážka a následné oddialenie dvoch biliardových gúl. Je to skutočnosť zvnútorneného kontaktu. Infra-humánny svet nám z neho prináša len akúsi metaforu v elektromagnetickej hysterézii, alebo len náznak vo vitálnom zapamätávaní.

3. Vedomia sa nepodobajú miskám váh alebo častiam spojených nádob. Konanie jedného nespôsobuje nevyhnutne pasivitu druhého ani plnosť jedného prázdnotu druhého.

Leibnizova zásluha spočíva v pochopení, že percepcia je aktívna a že okrem fyzickej kauzality založenej na kontakte a priestorovom impulze jestvuje ešte iný typ kauzality, ktorú nazýva ideálnou. Táto kauzalita je vzťahom percepcií. Ale Leibniz si myslí, že "monáda koná od momentu, keď začne zväčšovať jasnosť svojej percepcie, a hovorí sa o nej, že reaguje na iné, pretože jej narastanie musí byť kompenzované

¹ Tento bod som rozpracoval vo svojich *Explorations personalistes*. Paríž 1970, s. 85-90. O prechode od vynúteného pôsobenia k navrhnutému pôsobeniu a všeobecne o vzťahu medzi kauzalitou a slobodou pozri *Vers une philosophie de l'amour et de la personne*. Paríž 1957, s. 135-145 a *Personne humaine et nature*. Paríž 1963, s. 145-161.

umenšovaním iných."² Toto posledné tvrdenie sa vôbec nepotvrdzuje vo vzťahu k druhému a už vôbec nie vo vzťahu medzi vedomiami navzájom.

4. Ontologická nadradenosť príčiny vo vzťahu k účinku sa stáva diskutabilnou v intersubjektívnom usporiadaní. Personalistická filozofia nemôže prijať Proclovo tvrdenie: "Celé bytie, ktoré vytvorí nejaké ďalšie bytie, je v nadradenom postavení k svojmu výtvoru."³ Proclus dostatočne nepoukazuje na to, že príčina a účinok si nemôžu byť rovné. Svoju úvahu opiera o implicitný postulát, vediac, že absolútna absencia hierarchie je nemysliteľná. Načrtáva tiež argument "ananké stenai", tvrdiac, že ak je účinok sterilný, je podriadený svojmu tvorcovi, ak je plodný "všetky bytia by boli rovné", čo považuje za absurdné. Ale prečo by nemohli jestvovať recipročné príčiny? Je to absurdné, ak jednej osobe nemôžeme prisúdiť prvoradosť skôr ako druhej?⁴

Na druhej strane má zasa Proclus pravdu ak tvrdí, že príčina nemôže byť podradená svojmu účinku. "Ak by jedno bytie mohlo urobiť nejaké iné bytie dokonalejším, ako je ono samo, patrila by mu táto dokonalosť prv, než by ju stihlo odovzdať svojmu výtvoru." Ak zbavíme túto vetu posvätného, akoby vsugerovaného egoizmu, objavíme nepopierateľnú pravdu: dať druhému dokonalosť, ktorú nemáme, znamená objaviť a dosiahnuť seba samého.

Materializmus sme definovali ako doktrínu, podľa ktorej môže maximum vziť z minima. Ale Bergsonovo vedomie ako protiklad hmoty sa definuje emergenciou maxima vo vzťahu k predchádzajúcemu minimu. Materializmus sa od Bergsonovho tvorivého vývoja odlišuje tým, že dynamika života prevažuje nad postupnosťou nadobúdanych foriem. Prameň života nemôže byť podriadený svojmu prúdu, aj keby nová forma bola nadradená starej, teda tej, z ktorej pochádza.

9. Definitívny náčrt kauzalít by mohol vyzeráť takto:

1. Predovšetkým tu je tvorivá kauzalita v tom najsilnejšom zmysle slova. Je to kauzalita Boha, ktorá podnecuje osobné vedomia v ich hĺbke. Tieto vedomia sú súcami podriadenými Bohu, a predsa sú v určitom zmysle povolané zrodiť ho skrze milosť, sekundárne, na jeho obraz. Neodňateľné prvenstvo (nadradenosť) Boha sa neopiera o axiómu tzv. univerzálnej kauzality, ale o intuíciu niečoho "NAD", čo podmieňuje náš vstup do existencie a vôbec celé usporiadanie nášho myslenia.⁵

² Belaval, Y.: Leibniz kritizuje Descarta. Paríž 1960, s. 434.

³ Teologické základy, edituje Trouillard. Paríž 1965, s. 65.

⁴ Netreba zdôrazňovať revolúciu myslenia, ktoré v tomto bode kresťanská viera v Trojicu nanucuje novoplatonizmu.

U Procla je obmedzená kauzalita charakterizovaná obrátením sa k najvyššiemu, zjednocuje najlepšie. Odlišuje sa od očistnej kauzality, ktorá oslobodzuje od menej dobrého (s. 158), a zdá sa, že obe sa prinajmenšom logicky odlišujú od tvorivej alebo plodiacej kauzality - alebo existujú iba pri pohľade späť. Okrem toho, u Procla vytvorí každý duch to, čo tvorí, práve aktom myslenia (s. 74).

⁵ Pripájame sa tu k spôsobu chápania tzv. ontologického argumentu, ktorý prezentovali G. Marcel a H. de Lubac.

2. Ďalej je tu určitá intersubjektívna kauzalita na úrovni pôsobenia medzi stvorenými osobami, zameraná na egalizujúcu, zvečňujúcu a obmieňajúcu reciprocitu. Je v nej prítomná žiariaca a principiálne permanentná reciprocita.

3. Nakoniec to bude emanácia hmoty, teda jej trieštenie. Tu účinok opúšťa príčinu, stráca s ňou kontakt. Silná kauzalita už viac nejestvuje. Je len časovo priestorová fragmentácia. Tranzitívnosť smeruje k zániku, zostávajú len determinujúce podmienky. Vo vzťahu k svojmu antecedentu sa výsledok môže prejaviť určitým novým a nezávislým spôsobom, čo sa niekedy tľmočí pridaním náhody k nevyhnutnosti. Je tu konexia, nie implikácia, legalita, a nie interiorita. "Podmienene" môže presiahnuť "podmieňujúce". Ale to už potom nie je vzťah príčiny a účinku porovnateľný so vzťahom k druhému.

Dva zdanlivo podobné pohyby sa stavajú do protikladu s našou skúsenosťou: jeden spôsobuje splynutie, ktoré veci zosobňuje a oddeľuje ich. Druhý spôsobuje rôznosť, ktorá osoby rozlišuje a zjednocuje ich. Reciprocita vedomí a lásky ako jej výslednej energie môže byť záchranou pred splyvaním, ktoré nás vábi a zaplavuje. Môžeme do určitej miery transformovať "qualia" našej prirodzenosti na výrazové kvality našej osoby preto vzťah k druhému dosahuje najvyššie určenie vtedy, keď je prekřížením dvoch výrazových kvalít v tom istom "my". Spoločenstvo súcien presahuje svoju interioritu, lúčovite sa šíri v samotnej hmote, ktorá sa pre každého stáva darom ponúkaným a prijímaným.

10. A predsa, transformácia nie je vždy aj transfiguráciou. Je nevyhnutné, aby sme niektoré "qualia" našej prirodzenosti transformovali na výrazové kvality našej osoby. Táto alchémia je obsiahnutá na hranici tvorivej predstavivosti a slobody, ktorá je nám vlastná. Nie je však nevyhnutné, aby sme svojím každodenným konaním robili rozhodujúce kroky smerom k nám samým. Naopak, je dosť možné, že utekáme sami pred sebou. Naše povolanie k ipseite môže byť pre nás ako hodnota neznáme. Môžeme ho uzavrieť spolu s pocitom transcendentnej prítomnosti, ktorá je jeho prameňom. Bezpochyby, tryskanie našej slobody potvrdzuje náš pôvod a zaväzuje nás k slobodnému prijatiu (nastoleniu) našej nutnosti. Ale tiež nám umožňuje obrátiť sa v slobode proti nám samým až po určitý bod. Jestvuje určitá odvodená (derivovaná) sloboda, ktorá sa stavia proti slobode primitívnej. Transformácia nás samých teda nie je transfiguráciou "qualia" našej prirodzenosti, ale deformáciou našej osobnej podstaty.

Čosi podobné vzniká v spoľčenstve vedomí. Tvorivá predstavivosť, imaginácia môže zrodiť buď ničivú nenávisť alebo potupnú spoluvinu. Je to akési kráľovstvo morálneho zla, nadobúdajúceho množstvo foriem. Najopojnejšou, najzvodnejšou z nich je únik od seba do davu. A ešte je to ovplyvňovanie, dokonca vzájomné ovplyvňovanie, ktoré hlučne alebo potichu zaplňa svetovú scénu.

Táto zlá kauzalita má však rozhodne svoje hranice. Metafyzická samovražda súcien nie je možná a je im zakázaná ich bytím alebo prvoradým vzťahom, ktorý ich niekedy napína alebo zachytáva. Nešťastné variácie súcien nezničia ani tento vzťah, ani počiatočnú motiváciu, ktorá konštituuje ich charakter. Čo vlastne v skutočnosti robíme, keď hľadáme spôsoby rozvrátenia základných hodnôt alebo konštitutívnych motívov? Unikáme vlastnému povolaniu alebo pomáhame druhému unikáť pred ním.

Začíname si vymýšľať akési "my" cez projekt divergencie. Lákavosť tohto súladu však nemôže ukryť jeho konečnú ničotnosť.

V agresivite, ktorá chce zničiť druhého, je najväčším úspechom neúspech. To, čo dosiahneme, nie je v podstate "ja" toho druhého. To je okrajová záležitosť: duša sa uzatvára a uteká pred tým, ktorý zabíja telo. Neúspech je dokonca úmerný hrôze zločinu. V potupnej spoluvine alebo vo vzájomne pretrvávajúcej nenávisti sa neúspech priznáva menej, pretože pôsobenie získava dušu druhého. Skrýva sa za falošnú lásku spoluviny alebo za lásku obrátenú v nenávisť. Ale tieto oklieštené kauzality nie sú integrálné intersubjektívne: nedosahujú dušu duše, potrebujú výzvu k absolútnej komunite, aby mohli ustanoviť akési zdanlivé, odvodené spoločenstvo.

Negatívnym prvkom je v prvom rade to, že horlivý služobník môjho "ja" a tvojho "ty" nikdy nedospeje k cieľu ako k nejakému statickému pojmu, pretože absolútny cieľ nie je statický. V tomto zmysle sa negácia, včlenená do vedomia ako "ešte nie", rovná nedefinovateľnosti, ktorá sama je synonymom života subjektov. V tejto negácii nič nemôže volať po neúspechu.

V druhom rade môže byť negácia v úplne opačnom postavení: dovoľuje útek alebo revoltu súcien vo vzťahu k sebe samým. Ale ohraničený charakter tohto protiprúdu napriek všetkej morálnej ukrutnosti ľudských dejín ukazuje, že diadická transfigurácia je možná na základe jedného faktu: že je poslednou príčinou empirických transformácií, ktoré tvoria mozaiku, pestrofarebnú sériu výrazových kvalít.

V lone dekadencie pretrváva ako nezničitelná iskra čin, ktorý je rozsudkom a nádejou zároveň.

11. Forma exteriority, ktorú bytie vnucuje súcnam, a materiálnosť, zatŕažujúca osoby prv, než sú odľahčené ich eventuálnou interakciou, nás podnecuje uvažovať o negácii ešte z jedného uhla pohľadu. Rozlíšili sme tu symptóm nedokonality každého stvorenia vo vzťahu k Stvoriteľovi. Potom sme zachytili akýsi znak nedefinovateľného dynamizmu stvorenia a tiež faktor, ktorý im umožňuje unikáť a zvädzať boj so svojimi možnosťami výberu a riskovania podľa typu slobody ľudskej bytosti. Teraz sa nám negácia javí ako prepojenie v srdci intersubjektívnej kauzality. Božské tvorenie, a tým skôr medziľudské pôsobenie v nás obsahuje v sebe moment prázdnoty a skazy. Iste, ničota je pre súcna vždy relatívna. Ale konanie súcna, ktoré spôsobuje vznik alebo modifikáciu iného súcna, implikuje zdržanlivosť, ba už ústup príčiny. Príčina je pokorná pred svojím účinkom. Musí taká byť, aby mohol prísť druhý, keď už nie ako antityp jej samej, tak aspoň ako originálna realita. Na čo sa zväčšuje náhodnosť druhého a jeho reakcie, ak nie na krivdu alebo aspoň na novotu?

Uvedený rámec sa dá aplikovať na všetky prípady intersubjektívnej kauzality, nech by jej varianty boli akékoľvek - či už metafyzické alebo morálne.

12. Konanie súcna takto predpokladá určitý prechod cez nulu. Tu nám to môže osvetliť matematická analógia. Práve tak, ako nula nemá sama osebe žiadny význam, ako ho má iba v aritmetickom rade, tak jestvuje v intersubjektívnej väzbe určitý druh pohyblivej medzery, nevyhnutný pre rozvoj celku. Táto črta, ktorú tvorenie vtlačá stvoreniam a ktorá sprevádza ich vzájomnú interakciu, bráni konfúzii súcien. Nebrzdí

ich komunikáciu, skôr naopak. Umožňuje ich komunikácii transcendovať a pripisuje ničote skoro až večnú dôstojnosť. Nastolením výrazových kvalít v "ja" a "ty", ich rozvojom v spoločenstvo "my" osoba prekračuje hranice prirodzenosti bez toho, že by ju opustila, a znovu nachádza cestu k možnému spoločenstvu ako završeniu vzťahu k druhému.

Takto všetko zostáva v skúsenosti personálnej kauzality. Je tragická, pretože pripúšťa trpké ovocie negácie. Bytie vstupujúce do nej spôsobuje separáciu subjektov, smrť v tranzitívnom konaní a prináša reakciu, ktorá môže byť revoltou účinku proti príčine. Ale ešte hlbšie je kauzalita spojená so spásou súcien, pretože stojí na transcendentnom zjednotení (spoločenstve). Z neho vychádzajú možnosti vo vedomiach, vzbudzuje slobodu invencie v obmedzenom prúde slobody výberu a vo vzájomnosti lásky dáva pociťovať donekonečna zdokonaliteľnú synergiu osôb.

Z francúzskeho originálu Nédoncelle, M.: *La causalité intersubjective*. In: *Inter-subjectivité et ontologie. La défi personaliste*. Paris, Nauwelaerts 1974, s. 145-153 preložil *Slavomír Gálik*.